

«ELS ORÍGENS DEL CONEIXEMENT» DE RAMON TURRÓ

L'obra de l'autor català Ramon Turró despertà, des del començament, crítiques i elogis. No és possible de concebre una teoria de la magnitud de la que ofereix el biòleg català, sense ésser susceptible de crítica. La posició que cal adoptar en aquest moment, passats ja uns anys de la seva mort, enfront de l'obra de Turró, és la d'una estricta revisió de valors, remarcant els mèrits i assenyalant els errors o defectes que pugui haver-hi. He tingut ocasió de llegir algunes crítiques formulades sobre les idees de Turró, injustes i apassionades, en què se li nega originalitat i se'l tracta com si fos un indocte, sense educació filosòfica. La filiació filosòfica de Ramon Turró procedeix de Kant, Hume, Berkeley i Müller, que influïren notablement en la seva posició gnoseològica.

Obliden aquests crítics que els més destacats representants de l'epistemologia són homes notablement informats dels progressos de les ciències: biòlegs, matemàtics o físics. Citem només, entre els molts que podríem triar, els noms de Meyerson, Enriques, Brunschwig, Hennequin, Le Roy, Poincaré, Duhem, Goblot, Milhaud. Hi ha qui ha arribat a dir que l'obra de l'autor català és «una doctrina metafísica del coneixement, argumentada amb retòrica i química elementals», i utilitzant premises capritxoses i ben sonants, amb l'ànim d'admirar els petits burgesos i de passar el temps. No és possible de considerar l'obra de Turró amb aquest criteri, ja que si hi ha alguna cosa de permanent i indiscutit en la teoria, és la formidable aportació a favor de l'*endogènia* del valor («qualitat irreal existent en les coses»).

Hem de distingir entre la concepció general de la sensibilitat tròfica com a font de coneixement —enriquida amb sòlides aportacions originals que representen una positiva contribució al problema gnoseològic, restaurant l'*apriorisme vital* i considerant l'experiència com a funció del subjecte (aspecte ben assenyalat per Coriolà Albertoni)— i la fundamentació biològica de la mateixa teoria basada en experiències d'ordre bioquímic.

Les dades experimentals poden ésser esgrimides a favor o en contra d'una teoria, segons les circumstàncies. Els mateixos arguments poden utilitzar-se en un o altre sentit. Convé distingir entre la Biologia que podríem anomenar tècnica i la Biologia especulativa. Pertany a la primera Santiago Ramon i Cajal; a la sego-

na, Haeckel. Entre el Haeckel zoòleg i el Haeckel posat a filosofar, hi ha una gran diferència; però no és mai un veritable filòsof: li manca una educació doctrinal i un esperit crític afinat. La seva obra és plena de contradiccions; és, més aviat, un generalitzador arriscat. Això no passa en el cas de Turró, que, dominant a fons els problemes de la ciència de la vida, arrenca dels fenòmens més íntims per a explicar, mitjançant una concepció general, els *orígens del coneixement*. Esforç provatori de l'envergadura del mestre de Barcelona, armat d'una ampla informació filosòfica que revela la seva preocupació pel problema que aborda.

Els *orígens del coneixement* són en primer lloc matèria de reflexió gnoseològica, més que crítica fundada en les concepcions de la fisiologia que poden contradir en alguns aspectes la teoria de la *sensibilitat tròfica*. Per això no ens interessen com a preocupació fonamental algunes objeccions formulades respecte al *reflex tròfic* o a l'existència de *centres psicotròfics*. El valor de les concepcions de Turró radica en l'aportació efectiva que ha fet a la gnoseologia, i sobretot a l'*axiogenia*, novíssima branca de la Psicologia experimental que tracta de la gènesi dels valors, tot plantejant-se el problema d'on comença el *valor*.

L'*experiència tròfica* de Turró fonamenta l'origen *endogen* del valor culminant en una concepció biocèntrica del coneixement. «La psique és quelcom que evalua» i troba els seus fonaments en la primitiva apetència cel·lular, fam d'hidrats de carbon, de greixos, d'albúmines, que implica una *discriminació vital* —si se'ns permet l'expressió— assenyalada per Turró quan diu: «S'han organitzat de tal manera les experiències dels centres psicotròfics, que l'home i la resta dels animals, a la vista d'un menjar, saben per endavant la ració necessària, com si tinguessin ja provat el seu valor alimentari». Heus ací l'*apriorisme vital*.

I

EL LLENGUATGE DE RAMON TURRÓ

La prosa de l'autor català és rica, i es caracteritza per les metàfores brillants: *clamor tròfic*, *llar orgànica*, etc. Hem de preguntar-nos prèviament si l'ús de les metàfores és legítim o no en les ciències, i segurament la resposta ha d'ésser afirmativa. El biòleg suec J. von Uexküll¹ escriu: «És possible que m'objectin que tal *imatge* pot tenir només un valor dubtós, perquè els fenòmens del sistema nerviós central es realitzen segurament sobre una base molt diferent de la que hem adoptat aquí. ¿No resulta potser millor apartar la vista de tota com-

1. *La imagen del mundo en Biología*, pàg. 197. *Ideas para una concepción biológica del mundo*.

paració fins que les investigacions micromecàniques progressin suficientment per a poder oferir-nos un fonament segur per a l'estudi dels fenòmens del sistema nerviós central, per comptes de lliurar-nos a imatges i comparacions falses o imprecises, que poden fer-nos caure en l'error? A això es respon que *una imatge usada amb precaució contribueix molt a la claredat i a la precisió*. Però hi ha, a més, una raó decisiva per la qual una ideologia no podria prescindir mai d'aquestes imatges».

En efecte, hi ha coses, o relacions entre les coses, que no poden ésser enumerades pel pensament conceptual o discursiu. Sols s'aprenen per *intuïció*. Ortega i Gasset² també ha assenyalat la importància de les metàfores, en dir: «Quan un escriptor censura l'ús de metàfores en filosofia, revela simplement el seu desconeixement del què és filosofia i del què és metàfora. A cap filòsof veritable no se li acudiria d'emetre una tal censura. *La metàfora és un instrumental imprescindible*, és una forma del pensament científic».

El que pot ocórrer, però, és que l'home de ciència s'equivoqui, i on ha aplicat la forma metafòrica o indirecta, cregui haver exercit un pensament directe. Aquestes equivocacions són censurables, i requereixen, naturalment, una correcció, però ni més ni menys que les que ha de fer un físic quan es confon en fer un càlcul, i ningú no sostindrà, basant-se en aquesta raó, que la matemàtica ha d'excloure's de la física. L'error contra l'ús indegut d'un mètode no és una objecció contra el mètode en si. La poesia és fonamentalment metàfora; la ciència se'n serveix com a tècnica. «L'esperit inepte o ineducat en la meditació serà incapaç de llegir un llibre filosòfic, dé prendre només com a metàfora el que metafòricament és escrit. Prendrà *pel camí recte* el que marxa *pel camí oblicu*, i atribuirà a l'autor un defecte que en realitat és del propi lector.»

Les metàfores deriven, des del punt de vista psicològic, de l'associació de relacions per semblança. Termes que pròpiament serveixen per a designar coses materials, s'utilitzen per als fenòmens anímics. Aquest és l'origen dels símbols, representacions sensibles que n'evocuen d'altres immediatament. Aquesta associació per analogia o semblança de relacions té una gran importància en les investigacions científiques³ perquè provoca una aproximació entre fenòmens que, segons l'opinió ordinària, no tenen res de comú, com són, per exemple, la lluna i la pedra que cau. Les imatges ajuden a traduir en formes concretes actituds del pensament que faciliten la comprensió d'una doctrina. S'ha de distingir el que és solament *metàfora* o *imatge* explicativa, del que està constituït per conceptes originals i bàsics que serveixen de fonament a una teoria. Però hem de distingir ben bé entre *teoria* i *sistema*. La teoria *explica* i el sistema *coordina*. La teoria, en el camp de les ciències, es va rectificanc d'acord amb el ritme de les dades

2. *Las dos grandes metáforas, El espectador*, núm. IV, 153.

3. HAROLD HOFFDING, *Psicología*, 263.

experimentals. Quan es manté fixa, cristallitzada, la teoria es converteix en doctrina, o suma de teories que tracten d'explicar els fets des de punts de vista diferents.

II

EL CONCEPTE DE FINALITAT EN LA FILOSOFIA DE TURRÓ

En la posició filosòfica de Ramon Turró hi ha un teleologisme implícit: la «finalitat d'incorporar i transformar els plasmes». Els estudis moderns de biologia tendeixen a establir el concepte de la «conformitat a un pla preestablert». L'home no és una agrupació d'àtoms llançats a llur sort a l'espai, explicació mecànica que apareix en Haeckel; però ja s'ha dit que «les definicions mecàniques de la vida impliquen el que neguen», perquè persisteixen en el propòsit de plantejar una biologia sense vida (fet que no significa pas negar l'aspecte mecànic de la vida).

És impossible de negar el criteri finalista, la telesi en Biologia, com ho proven les expressions *lluita per la vida*, *selecció natural*. Darwin prengué l'expressió *lluita per la vida* d'un llibre d'economia política, ciència fundada en la idea del valor, i biòlegs, metges i filòsofs coincideixen a reconèixer el valor de la *individualitat* com a caràcter específic de la vida. ¿És que pot concebre's, especialment en els éssers superiors, una individualitat orgànica que no sigui psíquica?

Organismes, individualitats, psiques i telesis, són termes idèntics. L'adaptació és un problema fonamental en biologia, i no hi ha cap autor capaç de definir-la en termes que no impliquin telesis, perquè l'adaptació suposa sempre la vida realitzant determinats moviments dirigits cap a un fi.

III

BIOGÈNIA I PSICOGÈNIA

Són termes idèntics. Però la psicogènia, en substància, ¿no implica axiogènia (gènesi dels valors)? Creiem que sí. La telesi vital té la seva primera manifestació en el caràcter electiu de la irritabilitat. L'organisme, per tal de viure, selecciona energies: és el que Kakob denomina *valorització vital de l'energia*.

Aquesta valuació energètica no és privativa de l'animal, ja que el vegetal també assimila. La característica cardinal de la vida resideix en l'evaluació o, en termes tomistes, en la *Vis estimativa*. Viure és evaluar.

La realitat, per a l'ésser vivent, actua en forma d'estímul: aquesta realitat, tal com l'ésser l'organitza, és un sistema relativament plàstic de moviments virtuals o manifestos. «Constitueix una perspectiva motriu creada per la telesi vital.»

El caràcter progressivament endogen de la valorització es manifesta en tot el seu valor en la *teoria de la sensibilitat tròfica*, en la primitiva apetència cel·lular. El coneixement tindria els seus orígens en la fam. «La fam és la consciència de les substàncies que el metabolisme nutritiu ha empobrit en l'organisme», segons Turró, que segueix dient: «en els orígens, la intel·ligència arrenca d'allò inferior, orgànic, del que es preforma en la sensibilitat tròfica en forma de sensacions de fam».

En aquest sentit els estudis de Turró aporten valuosos elements a favor de l'endogènia del valor. El fet curiós és que la dissertació de Turró porta a una teoria biocèntrica del coneixement, tot i les seves pretensions realistes, de manera que, en síntesi, l'empirisme s'ha sobrepujat en profunditzar-se.

«La sensibilitat tròfica tal com avui s'entén, no és altra cosa que una manera de restaurar l'apriorisme, un apriorisme vital. Tot porta a considerar l'experiència com a funció del subjecte.» L'imperatiu tròfic de Turró contribueix a consolidar aquesta opinió.

L'imperatiu de Turró és, però, diferent del que formulà el filòsof de Koenigsberg; «obra de tal manera, que la màxima de la teva voluntat pugui erigir-se en llei universal». Es tracta d'una motivació ètica. L'imperatiu categòric de Kant és el deure, que segons els filòsofs és «nom sublim i gran, que no enclou concessions hedòniques ni res que impliqui insinuació, sinó que posa simplement una llei davant de la qual callen totes les inclinacions. Quin és l'origen digne de tu i on es troba la rel del teu noble tronc?»

Per això el concepte d'imperatiu tròfic no apareix suficientment clar, a menys que se l'interpreti com a un simil, encara que el mestre català es proposi de reposar sobre un nou pla d'ordre químic el mateix problema que es planteja el filòsof de Koenigsberg en la *Crítica de la raó pràctica*.

A Turró es deu la interpretació de l'imperatiu tròfic com a l'arrel del coneixement.

En els vertebrats existiria la necessitat de transportar a l'organisme les substàncies nutritives que foren eliminades. El caràcter d'universalitat que s'observa en aquesta funció, li donaria el caràcter d'imperatiu. «Tu menges. Aleshores tu saps que en el que menges hi ha alguna cosa que et manca.»

El coneixement de la realitat, com a concepte, seria ja donat directament en el fenomen de nutrició. Poincaré,⁴ per exemple, ha entès per *imperatiu l'imperatiu categòric* de Kant, el qual no podria deduir-se de res ni fundar-se sobre cap principi ni en cap fet. No pot ésser *imperatiu*, sinó perquè és *categòric*. Hom no

4. *La Moral et la science*, cita de GOBLOT.

pot donar-ne raó sense treure-li aquest caràcter; des del moment que recolza la seva autoritat sobre una cosa altra que si mateix, es converteix en *imperatiu hipotètic*. Creiem restringit el concepte d'un autor que en referir-se a la teoria turroniana, critica Unamuno quan, en el pròleg a l'obra de Turró, expressa que ha d'ésser considerada com una explicació genètica del coneixement, d'inspiració química, afegint que *més modestament podria dir-se que és d'inspiració alimentària*. L'amplitud i el vol mental revelats pel mestre català, desvirtua aquesta crítica.

La concepció de Turró constitueix una valuosíssima aportació per a la restauració de conceptes que ja havien estat desallotjats del camp de la ciència de la vida. La seva *sensibilitat tròfica* instaure la telesi.⁵ I partint de la *realitat* (del llatí *res*: cosa), interpretada com a un producte natural, que es produeix a conseqüència de la relació entre l'individu i el món, moguts per un mecanisme interior amb la finalitat d'incorporar i transformar en plasmes dels nostres plasmes tot el que del món exterior ens faci falta, utilitzant els sentits per a reconèixer llur presència i el moviment per a saber on es troben, arriba a «la concepció biocèntrica del coneixement» quan afirma que «la intel·ligència arrenca d'allò inferior entre l'orgànic, del que es preformula en la sensibilitat tròfica en forma de sensacions de fam, amb la qual cosa s'estableix que la consciència és posterior a la fam».

Des del punt de vista gnoseològic ha de distingir-se clarament entre les teories que:

- a) redueixen el *subjecte* a *objecte*.
- b) redueixen l'*objecte* a *subjecte*.
- c) teories intermèdies.

Les primeres són de caràcter *realista*, o d'esperit *transcendent*. Sostenen que l'objecte és estrany a la ment. Les del segon tipus són doctrines d'esperit idealista. La tercera posició participa del realisme i de l'idealisme.

Tota la filosofia ha oscil·lat entre el realisme ingenu i l'idealisme absolut, passant per les doctrines intermèdies, entre les quals poden col·locarse les idees de S. Mill, amb el seu idealisme empíric i el criticisme d'Emmanuel Kant.

Pot afirmar-se que en la Història de la Filosofia ens trobem amb tres posicions úniques, gnoseològiques:

- a) transcendència.
- b) immanència.
- c) doctrines intermèdies.

Hem indicat ja el valor que representa la concepció de Turró en portar novament a l'esfera del que és vivent, les concepcions de telesi i de vitalisme (apriorisme vital): l'experiència en funció del subjecte. Hem fet notar també que un

5. TURRÓ, *op. cit.*, 75, critica les idees dels antics vitalistes quan comparaven l'activitat de l'estómac a un *arqueus*.

filòsof argentí, Coriolà Albertoni, ha donat a conèixer un estudi important sobre axiogènia o capítol de la Psicologia superior, que tindrà com a objecte determinat la gènesi dels valors, conceptuant que en l'estat actual dels estudis biològics pot considerar-se com a veritat inconcussa que el coneixement animal, i fins l'humà, tenen origen i funció biològica. Heus aquí la importància de la teoria de Turró: el coneixement tindria els seus orígens en la fam, amb la qual cosa es manifesta el caràcter progressivament endogen de la valorització. «Conèixer —diu el biòleg català— és preestablir una relació entre un efecte orgànic, sensorial o tròfic, i el seu determinant; és així com sabem que el que és real existeix, i obra com a causa. Conèixer és representar-nos allò real mitjançant imatges.»

En canvi, la posició mecanicista no tenia en compte el subjecte cognoscitiu. Reduïa el subjecte a objecte, i, des del punt de vista ètic, efectuava una transplantació dels esquemes rígids de les ciències físiques i biològiques, culminant en una interpretació que no es plantejava quasi mai el problema gnoseològic. La seva preocupació era la realitat del món objectiu, les seves relacions de simultaneïtat i successió, l'ordenació dels fets, que acceptava sense discutir-los. Per aquest motiu adquireix transcendència la teoria turroniana, quan es planteja el problema de la gènesi dels valors o axiogènia. L'axiogènia és la teoria dels valors estudiats de manera abstracta. La teleologia s'ocupa de l'estat dels valors que han d'ésser presos com a fins. L'axiologia estudia els valors tal com són; la deontologia, com haurien d'ésser.

L'experiència en Turró és funció del subjecte. El subjecte que coneix i percep és el que menja: «Edo, ergo sum.» El coneixement és essencialment teleològic o finalista.⁶ Partint d'aquest concepte, podria considerar-se el valor com «un judici, el predicat del qual és una reacció vital variant resultant del que podríem denominar transfiguració endògena i telètica de l'estímul». La intel·ligència ha estat atorgada als vertebrats com a un mitjà per a preveure les accions que les coses exteriors poden determinar sobre els sentits.

IV

L'ORIGINALITAT DE TURRÓ

Bergson diu que el filòsof digne d'aquest nom *només diu una cosa*. Quan es vol negar originalitat a alguna concepció, cal solament buscar antecedents en la Història del pensament.

L'obra científica és sempre una creació col·lectiva. No es pot afirmar seriosa-

6. Turró (obra citada, pàg. 91) diu: «L'organisme, per la mediació de la sensibilitat tròfica, acusa la deficiència de les substàncies que li manquen, i apareix *la fam i la set*.» Si tot acabés aquí, aquestes reaccions sensorials freturarien de *finalitat*, caràcter distintiu del fenomen psíquic.

ment que Euclides sigui el creador de la matemàtica ni Aristòtil de la lògica: ja els jònics i els eleàtics, i fins, a l'Índia, Gotama i Kanada, s'ocuparen de qüestions que després foren *repensades* per l'Estagirita. Les inquietuds modernes referents a l'obtenció del protoplasma sintètic, portaren la Morfogènia i la Fisiogènia experimental; i corrents semblants podríem trobar en altres sentits, en problemes que ja foren plantejats a l'edat mitjana: tal, l'*homúncul*, o creació de l'home artificial; inquietud de Paracels, o la pedra filosofal, ben prop d'algunes concepcions actuals de matèria i energia.

Abans, però, privaven les especulacions imaginatives; ara, l'home de ciència es lliga a l'observació i a l'experiment com a criteri únic de veritat.

Alguns crítics han negat originalitat a la concepció de Turró, de la sensibilitat tròfica, atribuint-la a altres autors, i especialment a Beaunis. Els conceptes, però, difereixen: La idea de Beaunis corresponent al que en llenguatge biològic modern se'n diu sensibilitat interna,⁷ concepte que també ha canviat des de Henle fins a Weber, i molt més encara, més tard. Segons el primer d'aquests autors, la *cenestèsia* és el tonus dels nervis sensibles, o la percepció de l'estat d'activitat mitjana en què aquests nervis es troben constantment, pel fet mateix de la vida, fins en els moments en què no són sol·licitats per cap estimul exterior, i Weber la concebia com «un tacte interior que proporciona a la nostra sensibilitat dades sobre l'estat mecànic i químic orgànic de la pell, de les mucoses i de les seroses de les vísceres, dels músculs i de les articulacions». No cal dir que posteriorment el concepte s'ha eixamplat, al mateix temps que s'anava precisant.

Peisse,⁸ metge francès, es preguntava: «¿És segur que *no tenim gens de consciència* de l'exercici de les funcions orgàniques?» Si es tracta d'una consciència clara, distinta i localment determinable, és evident que ens manca, però podem tenir una consciència sorda, obscura, difusa, i —forçant el terme— latent, anàloga, per exemple, a les sensacions que dirigeixen i acompanyen els moviments respiratoris; sensacions que, tot i repetides sense interrupció, en circumstàncies normals passen com a inadvertides. ¿No es podria considerar com un eco llunyà, dèbil i confós del treball vital universal, aquest *sentiment* tan notable que ens adverteix, sense discontinuïtat ni remissió, de la presència i l'existència actual del nostre propi cos?

Ribot, en plantejar-se el problema de la *personalitat*, estudia tres factors determinants: l'orgànic o cenestèsia, l'afectiu i l'intel·lectual. El mateix problema de la *personalitat conscient* ha estat tractat per Pi i Suñer,⁹ el qual l'ha resolt

7. Nosaltres, *Biología del sistema de asimilación indirecta*, «Revista de Filosofía», número 1, año II, hem distingit clarament, entre *excitabilitat*, *irritabilitat* i *sensibilitat*. Excitabilitat és la propietat inherent a tot ésser vivent de poder ésser impressionat. La irritabilitat és la manifestació objectiva de l'excitabilitat i la sensibilitat és la consciència de l'excitació.

8. Cita de TH. RIBOT.

9. PI I SUÑER, Conferències de Buenos Aires, patrocinades per la Institució Cultural Espanyola, 1919.

amb la intervenció d'altres elements: mecànics, químics, neuroquímics i nerviosos, resultant de personalitat del sentiment del *jo* com a grau suprem de la *unificació funcional*.

L'originalitat de Turró radica en la seva concepció de la *sensibilitat tròfica*, activitat exercitada per a satisfer la *fam*, i que és la base del nostre coneixement.

La semblança entre aquestes idees del mestre català i les altres teories, és més aparent que real, ja que mai en cap altre autor la sensibilitat tròfica no adquireix el relleu i transcendència que pren en la teoria de Turró. Apareix sempre com una mena de registre de les modificacions internes operades en l'individu. En canvi, en Turró pren caràcters d'element gnoseològic.

El biòleg català distingeix, amb gran encert, entre el problema ontològic, que cau dintre dels límits de la metafísica (què és l'ésser?, què és real?),¹⁰ i el problema dels *origens del coneixement*, problema gnoseològic, que adquireix la màxima importància a partir de Kant, i és resolt per ell dintre d'esquemes lògics.

Turró parteix de l'observació i de l'experiment sempre que és possible. Hom l'ha acusat de prometre més del que pot donar, però els que formulen aquesta crítica obliden que queden encara continuadors, i les seves idees no han caigut pas en el buit.

El concepte de *sensibilitat tròfica* pot reduir-se al següent: el coneixement del món objectiu, real, i el del subjectiu, derivaria de les *sensacions tròfiques*, les quals, emprant el lèxic del Mestre de Barcelona, s'acusarien en les cèl·lules, d'on partirien les sensacions de *fam* (parcials), i d'elles s'induiria la realitat com a *objecte* de coneixement.

En la *Psicogènesi de la gana* assenyala que en reconèixer la presència dels aliments que ingerirem, recordem l'efecte tròfic que ens produïren en ésser repetidament menjats per nosaltres mateixos, i aquest efecte el representem com la possibilitat de reproduir-lo per un cert i determinat quadre d'impressions, flotant i poc delimitat, que els sentits ens presenten invariablement i uniformement. Si insistim a recercar introspectivament en la nostra memòria aquests records tròfics i observar com són, fracassarem, perquè l'anàlisi interior no pot anar fins tan lluny; si, d'altra banda, ens entestem a descriure minuciosament els components sensorials d'aquesta representació, toparem amb greus dificultats i divagarem a través d'inútils subtileses introspectives.

Només prenent aquest fet mental primitiu com a una observació que ens el presenta de manera global, reconeixem lleialment que no ens representem les coses que nodreixen de la mateixa manera que ens representem els cossos individuals i situats en el lloc de l'espai que respectivament ocupen.

És ben convincent, en aquest sentit, l'exemple dels menjars corrents en països exòtics. Tot i tenir hidrats de carboni, greixos i cossos nitrogenats, se'ns

10. TURRÓ, *Els orígens del coneixement*.

ofereixen sota un aspecte sensorial diferent, sense despertar-nos cap record tròfic, ni com a conseqüència, gens de gana. «Fóra necessari que la fam cel·lular s'intensifiqués fins a arribar novament a la ceguesa nativa, perquè ens decidíssim, vencent la nostra repugnància, a realitzar nous assaigs que ens instruïssin sobre les propietats d'aquests aliments que se'ns presenten en formes tan noves, i és així com ens readaptem: tornant a començar pel mateix lloc on començarem al nostre país. L'activitat sensorial no elabora mai sensacions independents, sinó subordinades a les de la sensibilitat tròfica.»

El coneixement empíric no ha de considerar-se com a una resultant de les dades subministrades pels òrgans sensorials, sinó com a una conseqüència del contacte del nostre ésser amb el món, mogut per un estímul interior, amb la finalitat d'incorporar i transformar en plasmes dels nostres plasmes tot el que d'ell ens faci falta, utilitzant els sentits per a reconèixer llur presència i el moviment per a saber on es troba.

En la recerca dels elements nutritius de tota mena, l'individu va aprenent a conèixer la realitat.

V

LA REALITAT CONSTITUEIX UNA PERSPECTIVA MOTRIU CREADA PER UNA TELESÍ VITAL

De l'experiència tròfica, segons Turró, neix el coneixement de la realitat que ens manca, i de l'experiència motriu neix el coneixement d'allò real que en dèficit és conegut per *signes* sensorials: allò real exterior és també conegut per aquests signes, quan per mitjà del coneixement observem que la mateixa cosa que *calma la fam* determina aquests *signes*. «L'impuls que mou l'aprehensió no podem concebre'l tampoc com a espontani, sinó despertat per les *sensacions tròfiques que acusen en la consciència* les diferències substancials dels elements cel·lulars.»

L'*apriorisme vital* de la doctrina de Turró es manifesta ben clarament en el paràgraf següent: «El sentiment de les substàncies que manquen a l'organisme és anterior a tota experiència externa, i fins podem afirmar que constitueix la condició determinant de les experiències que es constitueixen en les primeres èpoques de la vida.»

És aquí on comença la significació endògena del valor, entès en el sentit de tota actitud telètica, que pot ésser conscient o inconscient, motriu o contemplativa». Per l'acció aïllada de la sensibilitat tròfica, el subjecte no sabia mai que hi ha coses en el món exterior que poden satisfer les necessitats de l'organisme, i tampoc no arribaria a saber que el que impressiona els seus sentits en una

forma determinada, conté alguna cosa que ho complementa: perquè aquesta inducció pugui ésser formulada per la intel·ligència cal que s'estableixi una relació interior entre les dades sensorials, procedents, d'una banda, de la sensibilitat tròfica i, de l'altra, dels centres de la sensibilitat externa. Turró designa aquesta inducció primogènia i fonamental amb el nom d'*experiència tròfica*, i és la que ens proporciona el coneixement que uns cossos determinats són els que, portats del món exterior al si de l'organisme, satisfan una necessitat substancial, específica diríem, i no una altra de diferent.

El món dels cossos correspon al món exterior. *Realitat* és sinònim de *concret*. D'aquests elements *concrets* l'ésser vivent va adquirint-ne el coneixement per l'*experiència tròfica*. «L'animal, en ingerir un aliment, coneix quina classe de necessitat tròfica satura i quina ració alimentària subministra, a base de records i experiències anteriors. La *sensibilitat tròfica*, amb plena independència dels sentits externs, és la qui proporciona un dels elements de coneixement integral de l'*experiència tròfica*. Tota la vida els animals i l'home *coneixen* els aliments per *signes sensorials*, que representen efectes nutritius determinats. No és possible d'explicar un color a un cec: en tot cas, ha d'intuir-lo. De la mateixa manera no és possible de saber si un cos és alimentari sense haver-lo ingerit prèviament. El *subjecte* es guia per les *experiències*¹¹ adquirides.

S'ha de considerar, en parlar de la gana, el que hi ha de permanent i de mudable en la sensació. En ingerir un aliment cal que contingui el que l'ésser vivent necessita; els *signes* sota els quals apareix enfront dels sentits, varien.

Turró admet l'existència del món real, però l'experiència és funció del *subjecte*, el qual exerceix una acció eficaç sobre el món circumdant; la valoració adquireix caràcters endògens que porten a una concepció biocèntrica del coneixement¹². «El sistema filosòfic que proclama la realitat absoluta de tots els valors¹³ —realisme crític— condueix al mateix temps a una superació del *positivisme* i de l'*idealisme*, ja que el primer segueix una polaritat objectiva i no reconeix altres valors que els del coneixement, i el segon segueix una polaritat subjectiva i reconeix únicament els valors estètics i morals. Els dos sistemes són raonables en el que afirmen, i estan sotmesos a error en el que neguen. El realisme crític és la conciliació de la tesi positivista amb la tesi idealista.»

En síntesi, Turró admet l'existència del *món real*, del qual sorgeix el *subjecte* com a resultat d'una *intuïció tròfica* (apriorisme vital: l'experiència està vinculada a la nutrició). Convé recordar, a aquells que han concebut la teoria de Turró «com una *doctrina metafísica del coneixement*, argumentada amb retòrica

11. En el concepte de Turró (obra citada), és *empíric* tot allò que ve imposat per l'excitació perifèrica, i apareix com a fenomen, pàg. 249.

12. «No és possible d'adquirir la consciència d'un efecte tròfic si no és representant-nos aquest efecte pel seu signe sensorial.» (Obra citada, pàg. 253.)

13. Modest Bargallo.

i química elementals i utilitzant premises sonores i poc fonamentades», que Kant ha negat la possibilitat d'una metafísica de caràcter ontològic i apriorístic d'una metafísica creada per la raó pura. És per això que Hans Driesch diu que Kant té raó en negar-la, però que una metafísica més modesta podria ésser possible. I per a Turró, la necessitat d'una Metafísica existirà sempre mentre hi hagin homes superiors.

L'experiència, en la doctrina del mestre català, és funció del *subjecte*, amb la qual cosa va desplaçant-se l'empirisme i obrint pas a l'origen endogen del *valor*. Davant de les idees de Turró s'ha pogut dir que l'empirisme s'ha sobrepujat en profunditzar-se. (Turró diu: «la veritat empírica no és altra cosa que la veritat prodròmica de la veritat lògica».)

Quan s'escrigui un tractat de la «gènesi dels valors», el nom de Ramon Turró figurarà com un dels aportadors de més originals contribucions, sòlidament arrellades: en primer lloc la teoria de la sensibilitat tròfica, com a fonament del coneixement. No es tracta —cal repetir-ho— d'un virtuós del Laboratori, lligat al fet aïllat, sinó d'un investigador profund que sap relacionar entre ells els fenòmens observats, deduint els principis generals que enclouen. És aquesta qualitat que li permet d'elevant-se dels detalls humils fins a les generalitzacions més amples i agosarades, que el fan, ultra un fisiòleg, un filòsof.

MANUEL ROSÉS I LACOIGNE

Buenos Aires, 1936.